

Köle adalet isteyerek başlar ve sonunda tacı kendi giymek ister. Kendi sırası geldiğinde üste çıkmayı arzulamaktadır. – Albert Camus

Köleler tarafında mısın, yoksa efendiler tarafında mı? Köleler için adalet mi talep ediyorsun, yoksa efendilere yağcılık mı yapıyorsun? *Adalet* denildiğinde gözlerin mi doluyor, yoksa insanlığın zaten bizatihi bir adaletsizlik mi olduğunu düşünüyorsun?

Adalet nedir? İnsanların bunun bir cevabı varmış gibi konuşup durmaları komik, insanlar rahat yaşamak ister, hastalıkları tedavi edilsin, biri onlara baksın, talep ettiklerinde yerine getirilsin, kendisi efendi olsun ve köleleri bulunsun ister. Bunu gerçekleştirme imkanı yoksa *adalet* ister, yani, *efendi olamayacaksam da en azından köle olmayayım*.

Medeniyet makinesinin çarkları bir şekilde dönmeden rahat yaşayamayız, tedavi olmak istiyoruz, bir *doktor* bizim birkaç dakikalığına da olsa *kölemiz* olsun istiyoruz ama o doktora yeterince *efendilik* vermezsek, neden bizim kölemiz olsun, bunun cevabı yok. Bizim kölemiz olmak, bizim gibi ulvi insanların kölesi olmak için yıllarca neden kemiklerin adını ve 80bin hastalığın farklarını, bunları tedavi etmesi muhtemel kimyasalların beş benzemez özelliklerini öğrensin? Medeniyet makinesi bana beş dakika efendi olmak için, on yıl köle olmayı şart koşuyor.

Modern dünya, sabit köle/efendi ilişkilerini ortadan kaldırdı ama işleri hala insanların görmesi gerek, yani, çocuğumun okula gidip bir şeyler öğrenmesi için öğretmen bulunması lazım. O öğretmen de hasta olduğunda bir doktor bulunması lazım, yemek yapmak istemediğinde birinin evine yemek getirmesi lazım, ilh.

İnsanların kimisi *efendilik* kısmına o kadar odaklanıyor ki, bu makinenin bir şekilde dönmek zorunda olduğunu, herkesin efendi olmasının imkansız olduğunu kaçırıyor. Adalet o halde kimsenin efendi olmadığı bir yer midir? Bunun *kimsenin köle olmadığı* bir düzen kadar manasız bir talep olduğunun farkında mıyız? Medeniyet makinesi bir şekilde dönmeye devam edecekse, yeniden mağara bulup yerleşmeye, vahşi elma toplayıp, geyik avlamaya çalışmayacaksak, birileri aşağıda, birileri yukarıda olmak zorunda.

Serbest piyasa, insanların *adalet* konusunda umutsuzluklarının bir başka ifadesi, *ben bu adalet işini çözemedim ve iyi olan kazansın* manasında. İnsanlar bir şekilde bir hiyerarşide bulunmak zorunda, sosyal cereyanları geçtik, biyolojik olarak da buna ayarlılar, hiç kimse de *uğradığım bu kötülüğü hakediyor muyum?* sorusuna müspet cevap vermez. *Ben çocuğum hasta olduğunda doktor bulamamayı hakediyor muyum?* diye sorduğunuzda, bakışlarını kaçırmadan evet diyecek kimse yoktur.

Bununla beraber hayatın düzeni ve *medeniyet makinesi* de acımasız kurallar üzerine kurulu. Biz bu yeknesak ve acımasız kuralları, yağmur yağdığında çamur olmayan yollar, fırtına çıktığında dağılmayacak çatılar, hastalandığımızda kullanacağımız ilaçlar geliştirerek aşmaya çalışıyoruz ve bu arada bazılarımız, bazılarımızdan daha *iyi konumlarda*, insanların ürettiği değeri daha iyi temerküz

ettirecek noktalarda bulunuyorlar. Buna isyan edebiliriz, *haklı* da oluruz, bununla beraber makinenin bu *adaletsizlik* üzerine kurulu olduğunu gözden kaçıramayız.

Doğru soru, o zaman, *adalet* sorusu değil, çünkü insanların adalet anlayışlarını tatmin etmek mümkün değil. Bunun yerine *daha fazla adalet üreten* mekanizmaları bulmaya çalışmak daha önemli. Temerküz noktalarını tespit eder, bunlara *daha iyi* insanların gelmesi için nelerin değişmesi gerektiğini düşünürsünüz. Kölelik kalkmaz belki ama efendilerimizin daha iyi olmasına çalışırız.